

DEMOKRACIJA

Moderni državnik ni samo diplomat in politik, ampak tudi trgovski potnik z določeno porcijo humora.

HAROLD NICOLSON

Leto XIV. - Štev. 2

Trst - Gorica, 15. januarja 1960

Izhaja 1. in 15. v mesecu

Predrzo dramljenje nacizma

Poplava kljukastih križev v znamenju protižidovstva - Odločna reakcija v demokratičnih deželah

Politične ideologije s stremeljenjem za poboljšanjem sveta so obležale na mrtvem tiru. Borba za liberalno demokracijo je odveč, ker je demokracija načeloma že uresničena. Prav tako je tudi s socialno državo, ki povprečnemu mladostniku ni več cilj in ideal. Komunizem, ki je še pred četrto stoletjem v idealizmu privlačil mladino na ideološko politično pota in veri, da vodijo ta pota v zemeljski raj pravičnosti, se je v praksi izkazal za najhujšo tiranijo moderne zgodovine, zato del današnje mladine na tej in še bolj na oni strani komunizma zavrača.

Vse to pa seveda ne pomeni, da današnja mladina ne občuti notranje pripravljenosti za opozicijo in kljubovanje proti obstoječemu družbenemu ustroju. Tako kljubovanju so seveda po demokratičnih deželah športna zadeva, po diktaturah pa resnično junaštvo. Pri večini se ta kljubovalnost izraža, če že ne v odločni borbi proti svetu odraslih in njihovim ustanovam, pa vsaj v popolni politični brezbrzičnosti.

Pri posameznikih vodijo te sodobne mladinske notranje praznote, zlasti po mestih, v mladostno kriminalnost ali pa v politične mreže. Na Zahodu poznamo enega samega gospodarja take mreže, komunizem.

Poleg te pasivne večine, imamo še tretjo zvrst mladostnikov: to so tako imenovani »nedorasli«, s katerimi se v zadnjih letih ukvarja ves svet na Zahodu in na Vzhodu. Po vsem izgleda, da so protižidovski izgredi in zmazki s kljukastimi križi delo prav teh »nedoraslih«. Kdor zaide v tržaški bar in prisostvuje navdušenju teh mladinskih samotarjev nad »jazze muziko in opazuje prav iste geste na Dunaju, Parizu ali Londonu, kamor ga je pot pripeljala, je prepričan, da so »nedorasli« mednarodna organizacija, iste razvrstnosti, iste mladostne eksplozije, iste trmoglavosti in prešernosti. Dosedanje aretacije v Nemčiji, Italiji, na Angleskem, po Skandinaviji, v New Yorku in Avstraliji so ugotovile, da so bili glavni akterji protijudovskih in pronacističnih izgredov prav pripadniki »nedoraslih«.

Teh izgredov se je seveda polastila komunistična proraganda, vendar si je svetovno javno mnenje edino, da ti vsega obsojanja vredni po-avi še ne pomenijo, da je na pohodu akuten antisemitizem. Dokler še nimamo prepričljivih dokazov, je tudi malo verjetno, da bi bila akcija kljukastih križev delo komunističnih propagandnih direktiv. Jasno pa je, da pomeni vsako razpihovanje na izma in sicerha protižidovska gonja v Nemčiji večanje nezaupanja tučine v novo demokratično Nemčijo in s tem favoriziranje komunistične propagande, ki se trudi na vse kriplje, da bi Zahodno Nemčijo politično in psihološko izolirala in tako onemogočila uresničitev Evropske skupnosti ter torpedirala NATO.

Tudi v tem trenutku ne smemo pozabiti, da obstojajo za povprečnega na izem stične točke s komunisti, svojimi naravnimi zavezniki: oboji se borijo proti svobodnemu svetu. Nacizem in fašizem se lahko povampirita samo s pomočjo komunizma, saj so v preteklosti prav nacisti odprli komunizmu pot v Zahodno Evropo. Tako se kljukasti križ kaj lahko raztegne v srp in kladivo, kot upravičeno pripominja švicarski tednik »Die Weltwoche«.

V informacijo naših čitateljev omenjamo, da povezuje del resnega evropskega tiska sedanjo protižidovsko gonjo z Naserjevo egiptovsko diktaturo. Danski dnevnik »Berlingske Tidende«, švicarski dnevnik »Basler Nachrichten« in velik del francoskega tiska ugotavlja, da je že med drugo svetovno vojno obstajalo tesno sodelovanje med nacističnimi oblastniki in arabskimi nacionalisti, kar je bilo očito vsem tistim Slovincem, ki so jih vojni dogodki pripeljali v Egipt in kjer so zmazki kljukastih križev - kljub prisotnosti zaveznikov čet - bili na dnevnem redu. Razni današnji egiptovski oblastniki so se v povojni arabski politični literaturi ponašali s svojim nacističnim sodelovanjem. Fašistični in nacistični radio sta med vojno vzdrževala stalne prenose arabskih politikov proti Judom, Francozom in Angležem. Vloga jeruzalemskega velikega muftija v Berlinu in organiziranje »sirске legije« na strani nacističnega rajha je še v dobrem spominu.

Prav tako je splošno znano, da se je

velik del razvpitih nacistov po nacističnem porazu zatekel na Bližnji vzhod. V današnji armadi Združene arabske republike so v aktivni službi naslednji nacistični generali: general oklepni enot Stuterheim, SS generala Katzmann in Dirlwanger (prosluli varšavski klavec), SS general Eichmann, specialist za judovske pogrome, policijski oblastnik in vojni zločinec Willy Beissner, Hitlerjev vršitelj, general Remer, Mussolinijev osvoboditelj, general Skorzeny, general Farnbacher. Zadnja dva sta dejanska organizatorja alžirskih upornikov. Strokovnjaki cenijo, da je iz Zahodne Nemčije v Naserjevo službi kakih 500 nacistov. Večina izmed njih živi pod tujimi, arabskimi imeni. Manj prikrito deluje nacistični kontingent iz Vzhodne Nemčije. Vzhodnonemški nacistov v vojaški Naserjevi službi cenijo na 900 višjih častnikov, nad 1000 subalternih častnikov in nekaj nad 100 vojaških zdravnikov. Vsaka enota egiptovske vojske ima po enega nacističnega instruktora.

Sej protižidovske propagandne centrale v Kairu je vzhodni Nemec, nacist Johan von Leers, osebni Goebbelsov prijatelj.

Resnici na ljubo pa je treba podčrtati tudi značilnost, ki v mnogem spominja na čase po prvi svetovni vojni, čase weimarske republike. Takrat so celo socialdemokrati kazali nasproti lastni kreaciji kar očitno nenavdušenje. Viljemovski spomini so jih vse prevlečeli in zavirali, nove republiške zastave so se skoraj sramovali in nicesar resnega niso storili, da bi vsaj mlade rodove prevzgojili. Zato je weimarsko republiko tako hitro odnesla nacistična burja.

Po drugi svetovni vojni se je v Zahodni Nemčiji demokracija formalno sicer uveljavila, njeni odgovorni nosilci pa so po površnih čistkah v vne in navdušenju za gospodarskimi čudeži spregledali, da je upravni aparat dejansko v rokah

GRONCHI POJDE V MOSKVO 6. FEBRUARJA. Zaradi nenadne obolelosti državnega pogajalca so se morali italijanski in sovjetski državniški sporazumeti za nov dan Gronchijevega obiska v Sovjetski zvezi. Potek njegovega obiska, na katerem ga bo spremljal zunanji minister Pella, bo potekal po prej določenem programu. Predsednik republike bo s svojim spremstvom ostal v Sovjetski zvezi do 11. februarja. Komentarji italijanskega in tuje tiska še vedno niso utihli. Mnenja o koristnosti obiska so zelo deljena. Doseženi uspehi pa bodo dokazali, kdo je imel prav in kdo je bil v zmoti. Razgovori med Gronchijem in Hruščevom bodo trajali - po poročilih italijanskih tistov - pet ur. V tako dolgem času se tudi ob razvajanju dolgovestnosti, ki odkljuje sovjetsko politiko, lahko razčistijo vsa tista vprašanja, ki jih je pred kratkim sprožil eden izmed članov italijanske vlade. Tudi demokratični Slovenci bomo spremljali predsedniško pot po voščili za uspeh in pomirjenje sveta.

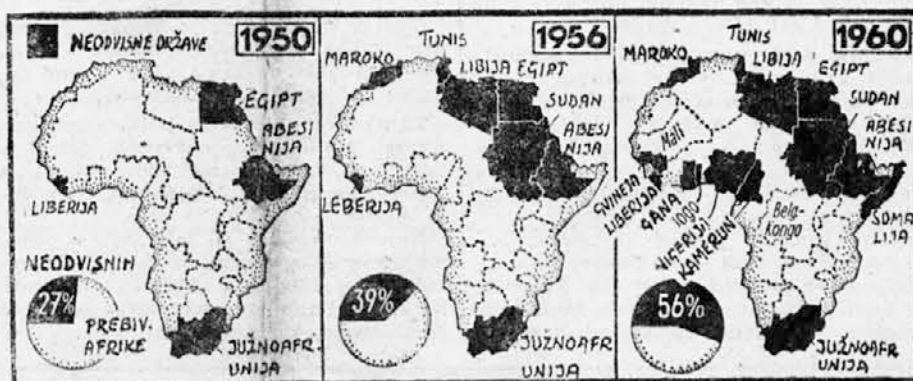
FAUSTO COPPI JE UMRL. Prvi dan po novem letu je ves športni svet pretresla novica o nenadni smrti svetovnega kolesarskega prvaka Fausta Coppia. V športnih krogih so užalosteni nad izgubo največjega dirkača vseh časov kot pišejo z vso upravičenostjo svetovni listi. »Campanionissimo« so rojenice postregle z izrednimi dirkaškimi darovi. Ni moglo na tem mestu naštetih vseh njegovih številnih zmag pri krožnih tekmah, cestnih dirkah in po dirkališčih, saj so vse te zmage znane slehernemu športniku. Mnogo športnih prvakov ima današnji svet, Fausto Coppi pa ni bil samo »asa« med dirkači, bil je tudi kot človek veličina. Znan je bil kot izvrsten tovariš. Prerivanja, pehanja in ovrivanja svojih konkurentov ni poznal, nasprotno, bil je vzor tovariške solidarnosti. Tudi v malopomembnih stvarih je bil moč beseda. S tem si je po vsem svetu pridobil številne prijatelje poleg še številnejših obudovalcev. Mnoga trpljenja je moral prestopiti v svojem komaj 40 letnem življenju. Zelo ga je potrla bratova smrt na dirkališču.

Njegova smrt je prišla popolnoma nepričakovano. Z nekaterimi drugimi dirkaškimi sovrasniki je preživel počitnice v Afriki. Ko se je vrnil domov, je prinesel s seboj nevarno infektivno bolezen

nacističnih nepoboljšljivcev. V šolskih knjigah in učilnicah je še vedno skrbno in prikrito vladal in še vedno vlada pasivni nacistični duh. To se pravi, da so vzgojitelji enostavno »pozabili« na vse nacistične zločine. Izredno visok odstotek današnje šolske mladine v Zahodni Nemčiji ve samo, da je Hitler gradil avtomobilске ceste, nicesar pa ne ve o milijonskih iztrebljevanjih Slovanov in Judov. Velika večina ilustracij in periodičnega tiska poveljuje še danes na najrazličnejše načine pustošenju a nacistične soldateske po Evropi in Afriki.

Sreča v nesreči pa je vsekakor okoliščina, da se je Zahodna Nemčija po zadnjih sramotnih dogodkih zdramila. Tako je bil v Berlinu upravni inspektor Alfred Staats 48 ur po aretaciji obsojen na 17 (Nadaljevanje na 4. str.)

AFRIKA SE PREBUJA

Pred desetimi leti so obstojale na Afriški celini samo štiri neodvisne države: Egipt, Abesinija, Južnoafriška unija in Libija, t. j. 27 odst. vsega ozemlja. V roku leta 1960 pa bo črna celina dosegla 56 odst. samostojnosti. V nadaljnjih desetih letih l. 1970 bo Afrika verjetno že povsem neodvisna celina v tesni povezavi z Evropo.

Dogodki po svetu

in tej se je pridružila še pljučnica. Zdravniki mu pri vsej prizadevnosti niso mogli rešiti življenja. Tudi Slovenci sočustvujemo z njegovimi sorodci in izrekamo svoje sožalje italijanskemu kolesarskemu športu, ki je s Faustom Coppijem izgubil dobrega človeka in vzornega atleta.

SVETOVNI EVHARISTIČNI KONGRES V MONAKOVEM. Od 31. julija do 7. avgusta bo v Monakovem, na Bavarskem svetovni evharistični kongres. Pričakujejo veliko število udeležencev iz vsega sveta. Na kongresu bodo zastopani tudi tržaški in goriški Slovenci. Prijave sprejemajo na župniških uradih še ves ta mesec. Nekateri vesti pripovedujejo, da se bodo kongresa udeležili tudi Slovenci iz matične države.

KONČANA JE STAVKA KOVINARJEV V ZDRUŽENIH DRŽAVAH. Največji spor med delodajalci in delojemalci v Združenih državah, stavka kovinarjev, ki je pričela v zadnjem poletju, je končno zaključena. Delodajalci so dovolili delavcem povisek 39 centov na uro (t. j. 241 lir ali ali okrog Lit. 50.000 mesečno). Povisek znaša torej toliko kot znašajo pri nas mesečni prejemki enega kvalificiranega delavca ali štirih delavcev v socialistični Jugoslaviji. K temu je treba prišteti še 2 centa (mesečno okrog 2.600 lir) za zavarovanje proti brezposelnosti. Stavkajoči so spoječasno zahtevali povisek 50 centov na uro. Delodajalci so svoje delavce potolažili z 80 odst. njihovih zahtev, kar je vsekakor zaslužena zmag. K temu uspehu sta v znatni meri prispevala podpredsednik Nixon in minister za delo Mitchell.

Ameriška stavka kovinarjev pa se od podobnih sporov razlikuje v tem, da delavci niso pričeli stavke, da bi prvenstveno dosegli povisek mezd, ampak iz strahu pred avtomatizacijo, pred novo industrijsko revolucijo. Hoteli so se zavarovati pred pošastjo morebitne bodoče nezaposlenosti in si pridobiti pri preratu delovnih procesov v bodočnosti pravico sodelovanja. Seveda resničnega in ne samo frazerskega kot ga poznajo jugoslo-

vanski delavci. Kaj so v tem dosegli še ni znano.

Zadnja ameriška stavka kovinarjev pa je izredno važna za bodoče odnose med delodajalci in delojemalci. Komunistični in titovski tisk, ki sta stavko napihovala, o vsem tem previdno molčita. V Sovjetski, po satelitskih državah in v Titovi Jugoslaviji bi taka borba pomenila zločin. Ameriški kapitalizem je prava muha v primerjavi s komunističnim državnim kapitalizmom, ki s slonovskimi nogami tepta najosnovnejše delavske pravice, z rilcem pa trobi v svet svojo ljubezen do delavskega razreda.

Pa še nekaj so pokazali svobodni ameriški sindikati. Za stavko so izdali 1160 milijonov dolarjev (ali 700 milijard lir) lastnega denarja, ker jim kremeljski vojščaki za delavske pravice niso poslali niti ene same kopejke.

ZALOVANJE ZA ALBERTOM CAMUSOM. Po vsej Franciji in tudi v svetovnih literarnih krogih vlada globoka žalost za nosilcem Nobelove nagrade Albertom Camusom, ki se je smrtno onesrečil pri nekem avtomobilskem incidentu. Camusov vpliv na mlado francosko intelektualno pokolenje je bil izredno pomemben. Njegovo smrt je javnost občutila kot narodno nesrečo. Stavko, ki je v Franciji zajela radio in televizijo, so prekinili, da bi omogočili neovirane prenose o zaslužnem pokojniku. Dnevnik »Combat«, katerega soustanovitelj je bil Alber Camus, je izdal posebno izdajo. Ostali francoski listi so Camusu posvetili po več strani. Tisk je soglasen v domnevi, da je Camus najpomembnejši in tudi najbolj reprezentativen francoski pisatelj. Po gledališčih, kjer uprizorjajo njegova dela, so na dan pogreba odredili večminutni molk.

VELIKA ZELEZNISKA NESREČA BLIŽU MILANA. V torek, 5. t.m. se je pripetila v Monzi blizu Milana ena izmed najtežjih železniških nesreč. Pri prevozu čez most je iztiril brzovlak in pokopal pod seboj 17 mrtvih in nad 100 ranjenih. Brzovlak Sondrio-Milano prevažal zlasti delavce in dijake. Nesreča se je pripetila v trenutku, ko je vlak zmanjšal svojo hitrost za prevoz proge, ki je bila v popravilu. Vlak pa je defektno mesto prevozil s preveliko hitrostjo. Zrtve so pokopali ob veliki množici občinstva in ob udeležbi najbližjih oblasti.

manjšin vzdržuje tudi manjšinske šole, vendar je to izjema od pravila in zato so te šole dostopne samo tistim članom manjšin, ki so polnopravni državljani. Tako je v Italiji in to smo v našem članku tudi povedali. Čeprav bi se o pravičnosti in upravičenosti tega stališča dalo marsikaj reči, posebno v bolečem primeru optantov, tega vprašanja nismo niti načeli. Zato se »Messaggero Veneto« enostavno zaletava v prazno in mlati po zraku, ko nam očita, da smo zahtevali pravico do vpisa v tržaške slovenske šole celo za jugoslovanske državljane, ki živijo na drugi strani meje!

Toda niti z besedo ni »Messaggero Veneto« omenil primerov, ki so povod in osnova našega opozorila ljudi, ki niso niti v položaju optantov niti v položaju tujcev in jim pripravljajo se zakonska ureditev slovenskega šolstva na Tržaškem grozi, da bi morali prepisati svoje otroke od danes na jutri s sedanjih slovenskih na italijanske šole. Londonška spomenica o soglasju namreč v svojem 8. členu izrečno jamči vsem osebam, ki so nekoč imele domovinsko pravico na Tržaškem, da se lahko vrnejo v kraj svojega nekdanjega bivanja in jim jamči, da bodo uživale vse (podčrtamo: vse!) pravice kakor ostali prebivalci tega področja. Skoro brez izjeme so to avtohtoni Tržčani, ki so se umaknili v tujino v letih fasistične vladavine gospodarskega zastoja v Trstu. Štirinajst let po zaključku druge svetovne vojne imajo taki ljudje, nesporno domačini, po vsej Evropi že zdavnaj urejen svoj državljanski status. Prizadetim državam niti na misel ni prišlo, da bi jim odrekale pridobitev državljanstva. Samo v Trstu je drugače. Samo tu so še primeri, da se take ljudi še vedno drži v pravnem položaju nezelenega tujca, kateremu naj bi zdaj prav zaradi tega ker ni ma državljanstva, za katerega se je zamen potegoval in se poteguje, bila v očitem nasprotju z jasnim določili in duhom londonškega sporazuma, odvzeta pravica, da bi lahko pošiljali svoje otroke še naprej v slovenske šole.

Naj se »Messaggero Veneto« nikar ne boji, da je takih primerov milijon in da bi spravili v nevarnosti italijanstvo Trst! Niti od daleč. Morda jih je kvečjemu nekaj ducatov, toda krivica bi zaradi tega ne bila nič manjša in nujnost, da se jo prepreči je zato še večja.

Potem je v Trstu prav tako ne, kaj, zopet morda samo nekaj malega primerov oseb, ki so bile sicer rojene, a nekatere že vse od leta 1919 sploh nikdar niso stalno bivale izven našega mesta, vendar so kljub temu brez italijanskega državljanstva, čeprav se vneto trudijo, da bi si ga pridobile. Tudi ti, in njim podobni, so nesporno domačini in tudi zanje morajo veljati določila londonških sporazumov, ki priznavajo določene pravice »vsem pri-

(Nadaljevanje na 2. str.)

V soboto,
dne 6. februarja 1960
ob 21. uri v
HOTELU EXCELSIOR
PALACE

IX. TRADICIONALNI
DOBRODELNI PLES

Vstop samo z vabilom. Vstopnice in rezerviranje miz v Ul. Machiavelli 22 tel. 36-275 dnevno od 17. do 19. ure.
SDD v Trstu

VESTI z GORIŠKEGA

Po nastopu kardinala Ottaviani

Ta naša mladina

Brezbožniki niso edini sovražniki krščanstva

Odgovor Filibertu Benedetiju

Tajnik svetega Oficija kardinal Ottaviani je pretekli teden zelo ostro govoril proti vsem tistim, ki se rokujejo z brezbožnimi komunisti in ostro obsodil neke vrste tekmovalne, kdo prvi stisne roko.

Kardinalov nastop je verskega in političnega značaja in je namenjen ne preprostemu človeku, ampak samim državnikom, ki se pripravljajo na vrhunski sestanek s Hruščevom, ki naj prinese konec hladne vojne in dolgo dobo miru.

Kardinal je spregovoril tik pred napovedanim odhodom predsednika republike Gronchija na obisk v Moskvo in je torej veljal predvsem državnemu poglavarju samemu in vladni. Nasprotno tolmačenje nima smisla, saj je vendar kardinal tiste svetega Oficija, ki je svoječasno razglasil, da je greh vsako podpiranje komunizma in komunistov.

Razgovorov zahodnega sveta s sovjetskimi predstavnikom Hruščevom visoki cerkveni predstavniki ne odobravajo in menijo, da gre za popuščanje, kar naj bi po njihovi sodbi pomenilo podpiranje komunizma, to je brezbožništva.

Kardinal je rabil nenavadno hude besede, ker je dejal, da rokovanje s komunističnimi brezbožniki pomeni podpirati klobučice Kristusa na križu in drugo.

Kardinalov govor je zbudil velikanski odmev po vseh listih in je spravil v vidno zadržano vlogo in vso krščansko demokracijo. Pravi, da je sam predsednik republike Gronchij zahteval pojasnila s strani Vatikana.

Opozicijski in neodvisni ter nevtralni tisk pa se je več ali manj odkrito postavil proti kardinalovemu nastopu in že samo dejstvo, da vatikanski glasilo ni takoj objavilo kardinalovega govora pomeni, da je bil Vatikan sam v zadregi ali vsaj v negotovosti.

Pri tem se javnost spominja Eisenhowerjeve izjave po obisku pri papežu, da mu namreč v prizadevanju za doseg miru po poti, ki si jo je začrtal, to je z razgovori s Hruščevom, daje velik pogum papeževa odobritev njegovega namena.

Nedvomno ima kardinalov nastop svoj velik pretežno političen značaj in pomen, zato ni smela trditve mnogih listov in političnih moč, da gre za obsodbo razgovorov s Sovjeti in torej politike treh najvišjih iz Zahoda: Eisenhowerja, MacMillana in De Gaulleja.

V Italiji sami pa mnogi obsojajo kardinalove besede, kot neposredno vmešanje Cerkve v državno politiko in določeni opozicijski krogi izražajo zadržano v svoji strankarske namene.

Dobro vemo, da je Cerkve zaskrbljena zaradi nove politike zahodnega svobodnega sveta do komunističnega sovjetskega bloka in razumemo, da je kardinal Ottaviani spregovoril ostro in odločno z verskega stališča toda v politični namen. Zato nimamo v tem smislu in zaradi tega njegovega nastopa nobenega namena obsoditi njegovih besed, ker prepustimo odločitev za ali proti, tistim velikim odgovornim državnikom, katerim je prav za prav bil ostri kardinalov govor namenjen.

SPOSTUJ SVOJEGA BLIŽNEGA KAKOR SAMEGA SEBE.

Zanima pa nas pripomba nekaterih italijanskih neodvisnih listov ki so jo ob tej priliki zapisali, da se sklofutači Kristusa (schiaffeggiatori) ne najdejo samo tam, kamor je kardinal meril, ampak tudi

drugod. Tam namreč, kjer Kristusovega nauka ne spoštujejo, pa vendar trdijo, da so kristjani.

To se na primer dogaja tudi pri nas, kjer sami visoki predstojniki krščanstva ne spoštujejo naših pravic in kjer katoliški list, kot je n. pr. »Vita nuova« očitno piše proti spoštovanju naših upravičenih zahtev. Niti prvi niti druga se ne zmenijo, da bi ravnali po Kristusovi zapovedi: Spoštuj svojega bližnjega, kakor samega sebe!

Sovražniki Kristusa niso samo brezbožniki, rdeči in drugi. Sovražniki so tudi tisti, ki svoje krščansko razglašajo na vse vetrove, doma pa uganjajo krivico in so na strani raznarodovanja. Prepogostokrat izrablja o celo vero v ta namen.

Nihče nam ne bo trdil, da kardinali ne vedo, kaj se pri nas dogaja, kaj nekateri »kristjani« z nami uganjajo, kako nas zaničujejo, nas raznarodujejo ali vsaj pomagajo raznarodovati.

Nimamo uzakonjenih šol, v videmski provinci pa niti enega samega razreda osnovne šole s slovenskim učnim jezikom. Nimamo zaščitnega zakona in raje tepta jo svojo lastno ustavo, kot da bi nam ga dali. Med Slovence nameščajo italijanske duhovnike, ki ne poznajo, nekateri celo ne vedo poznati naše govorice.

Koliko gorja prestaja naša skupnost, koliko krivic vseh vrst od fašizma do danes! Pa se nihče ne zmeni, da bi tako ravnanje obsodil in spregovoril dobro in odločno besedo za nas, to je za spoštovanje pravice!

Slovenci smo na položaju brezpravnega ljudstva v vsej videmski provinci, kjer nimamo nobenih jezikovnih pravic, čeprav vemo, da je šest let v državi, da nas vlada mora zaščititi. Uje v par župnijah je slišati tudi slovensko besedo, seveda ob sovražstvu zagriženih italijanskih nasprot-

nikov naše materinščine. Pišejo celo (tega italijanski niti niso zanikali), da so ob škofovem obisku morali naši pevci utihniti s slovensko pesmijo. Kako naj potem naš slovenski vernik veruje v resnico in pravico ter v spoštovanje vsega pravičnega po Kristusovem nauku, ko pa tega nauka ne spoštujejo prav tisti, ki pravice našega človeka teptajo?

Sovražnikom pride prav celo izgovor, da se v naši zahtevi po spoštovanju naše materinščine skriva komunizem. To je zopet hinavski izgovor sovražnikov Kristusovega nauka, kajti ogromna večina našega ljudstva je globoko verni. Sami italijanski duhovniki priznavajo, da je večji odstotek vernikov med Slovenci, kot pa med Italijani in da so slovenski verniki božji besedi bolj udani kot pa drugi. Sicer pa bi bilo spoštovanje naših pravic najboljše orožje proti širjenju komunizma.

»Suum cuique tribuere« ni le pravni rek, je tudi krščanska zapoved!

Slovenski vernik

Obmejni promet v preteklem letu

Tudi v letu 1959 se je obmejni promet med Italijo in Jugoslavijo dobro razvijal, kar nam lahko dokazujejo tudi uradni podatki, ki so jih te dni objavili.

Lansko leto je prišlo v Italijo s propustnicami 815.777 jugoslovanskih državljanov, italijanskih državljanov, ki so v istem obdobju šli v Jugoslavijo, pa je bilo 265.301.

Največ prehodov so zabeležili v poletnih mesecih in decembra. Julija je namreč prekorajlo mejo 72.262 Jugoslovancev in 21.954 Italijanov, decembra pa 78.765 Jugoslovancev in 22.999 Italijanov.

VLJUDNOST, TODA KAKŠNA...

Nekaj dni pred napovedanim, a potem začasno odloženim odhodom predsednika Gronchija v Moskvo, so tudi tukajšnji komunisti nalepili po mestu in po deželi številne lepake, katerim so hoteli voščiti državnemu poglavarju srečno pot.

Povsem naravno je, da se osebi, ki se podaja na daljše potovanje, želi vse dobro, in iz tega vidika, bi morali pač dati komunistom nekako priznanje, a preseneča nas, da so se prav oni poslužili pri tem tako kriče in vidne oblike, ker predobro poznamo njihove namene in vemo, da bi takoj pozabili na vse take vljudnosti, če bi se jim slučajno posrečilo zavladati v Italiji.

Tedaj bi jim bil prav gotovo predsednik Gronchij na poti, bi mu ne hoteli več priznati, da je tudi on hotel prispevati svoj delež k splošni pomirnosti v svetu, da se razumemo postal bi njih prva žrtev.

Italijanski komunisti so namreč proti obstoječemu državnemu ustroju, zato pa zavijajo povsem neiskrena taka voščila namenjena osebi, ki ta državni ustroj uradno predstavlja.

Seja občinskega sveta

Konec minulega meseca decembra je goriški občinski svet razpravljal o proračunu za leto 1960, ki izkazuje uravnoteženje dohodkov in izdatkov. Proračun je svet odobril in zanj so glasovali tudi naši svetovalci. Ob tej priložnosti je v imenu svoje skupine dr. Stilič poudaril, da skupina vztraja na tem, da županost izvrši vsa tista dela, ki so mu bila predlagana, da sprejme med stane prebivalcev vse prošnje, katerih imena je dr. Stilič že prej bil sporočil in sploh vse tiste, ki imajo pogoje za vpis, in da nakaže plačo učiteljski otroškega vrtca v ul. Rancaccio.

V svojem odgovoru je župan izjavil, da odbor vzame te predloge na znanje in jih bo skušal tudi rešiti.

VESTI IZ SOVODENI

Na predzadnji dan lanskega leta se je zadnjič sestal v letu 1959 naš občinski svet, da bi razpravljali o raznih točkah dnevnega reda, med katerimi je bila tudi ena posvečena pobiranju strošarine na vino in druge alkoholne pijače. Ker je letos davek znižan na 8 odst. a zakon določa da bo zaradi tega nastalo razliko v prijemih krila država, so svetovalci ugotovili, da bodo morali zaposliti približno 1.600.000 lir državnega prispevka.

Precej časa so razpravljali o poplavljenju občinskih cest. Ker je država ukinila prispevke za delovne centre, je občina zaprosila prefekturo, da bi tozadevo pomagala, in ta je obljubila pomoč v znesku od 650 do 700 tisoč lir, s katerimi bodo lahko plačali najete delavce.

V razpravo je posegel tudi naš svetovalec g. Niko Čevdek, ki je vprašal najprej, zakaj niso upoštevali predloga manjšine z dne 13. oktobra, nanašajočega se na popravilo ceste, ki pelje s Peči proti Rupi, ter končno dosegel, da je bila ustanovljena posebna občinska komisija, ki bo čisto pregledala in se prepričala o

njenem sedanjem stanju. V komisiji bosta poleg drugih tudi sam g. Čevdek in g. Karlo Černec iz Rupe.

Poleg tega so na seji še odobrili znesek za kritje stroškov, ki so nastali pri popravilih župnišča v Gabrijah, in se povoljno izrekli za odstop zemljišča, na katerem bi neki mesar nameraval sezidati klavnico. O pomeni klavnice v občini je spregovoril naš župnik dr. Vprašanje bodo dokončno rešili na prihodnji seji.

Doberdobci več časa brez vode

Med zadnjimi prazniki je naša vas spet ostala več časa brez vode, ker so zaradi narasle vode v jezeru odstranili potrebno črpalko.

Za Doberdobe je tak pojav brez dvoma precej neprijeten, posebno ker morajo že tako in tako plačevati za vodo dokaj visok mesečni znesek, a čudno se nam zdi, da ni kljub temu prišlo do nobenega javnega protesta, da ni o stvari sploh slišati niti kak »Primorski«, ki je vendar imel navado, dokler je bila v Doberdobu demokratična občinska uprava, da je stalno nagradil takratnega župana, tudi če je, kakor se je včasih zgodilo, ostala vas zaradi kake okvare le nekaj ur brez vode.

Po vsej verjetnosti so takratni kričaji sedaj na krmilu občine in prav gotovo molčijo, ker se zavedajo, da bi v nasprotnem primeru morali udarjati... po svojih lastnih glavah.

Pretep na obmejnem prehodu

V noči med 3. in 4. januarjem je na obmejnem prehodu pri »Rdeči hiši« nastal precej hud pretep med jugoslovanskimi carinskimi uslužbenci in skupino šestih italijanskih državljanov, ki so se vračali v Gorico.

Kakor je razvidno iz časopisnih vestí, izgleda, da so pretep povzročili Goričani, in to verjetno z namenom, da bi se izognili pregledu, kar bi lahko sklepali tudi po tem, da so nato takoj vsi razen enega zbežali na italijansko ozemlje.

Uporaba sile je vsekakor obsodbe vredna, in zato je naravno, da obojamo nastop šestorice, toda možno je, da so k incidentu pripomogli tudi sami jugoslovanski cariniki s svojim nastopom, ki je včasih res nekoliko neroden.

Dan človečanskih pravic

Dne 10. decem. so po mnogih deželah proslavljali dan človečanskih pravic. Spomnili so se ga tudi tržaški demokrati, titovci in komunisti. Spomnili so se ga in v svoji samozavestnosti pozabili, da prve, druge in tretje zasluženo vleče za lase in jih mlati po zobeh.

Clen 2. deklaracije o človečanskih pravicah ukazuje: »Vsakomur (in ne samo Italijanom, titovcem in komunistom tam kjer spodbudijo!) pripadajo vse pravice in vsa svoboda (Na tiskovni konferenci v Parizu je general de Gaulle ugotovil, da spada tudi Jugoslavija med države sovjetskega bloka, v katerih vlada režim,

V novoletnem »Primorskem dnevniku« je visokošollec Filibert Benedetij priobčil stolpec dolgi članek »Ta naša mladina«, ki se mi zdi vreden odgovora, ker utegnela sicer postati netočnost in nejasnost »resnica« v službi dialektike.

V bistvu ima Benedetijev članek namen braniti akademski in srednjošolski klub »Simon Gregorčič«, ga opravičevati in vabiti našo mladino, naj se mu pridruži. Benedetijev članek je zavil v pajčolan naivnosti. Ker gre za visokošolca, ne morem trditi, da bi bil Benedetij nevednež, zato ocenjujem njegov članek raje za naiven. To pa zato, ker visokošolci, katerim velja, niso otroci, da ne bi znali razlikovati belega od črnega, rdečega od modrega, dialektike od logike, resnice od zvrtosti, in še kaj.

Poglejmo si članek od blizu. Če pa očetje zahtevajo od sinov tudi dušo, pravi Benedetij, to postane res problem in rešitev terja svoj obračun: samoto, brezbriznost, hlapčevstvo, utilitarizem, dolgočasje.

Te Turgenjeve besede je Benedetij porabil za svojo razpravo. Toda Turgenjev je mislil in pisal svobodno, zato je vsak samostanik imel svoj pravi pomen in namen. Le svobodna mladina lahko Turgenjeva razume in ceni. Nesvobodna in hlapčevska prav gotovo ne! ASK »Simon Gregorčič« in svoboden v Turgenjevem in našem pomenu besede. Diktatura rodi in zahteva hlapčevstvo. Hlapčevstvo rodi vse drugo: samoto, brezbriznost, utilitarizem in dolgočasje. To je trdil Turgenjev in to ponavljamo mi, ki smo temu, žal žive priče.

Benedetij nadaljuje: »Danes pravimo, da se mladina ne briga za nobeno stvar. Vemo pa, da tisto malo mladine, ki se briga za družbeno življenje, je kvalificirajo z raznimi barvami: belo, rdečo in nedoločeno. To pri nas v Gorici. Sicer smo vsi bili pred devetimi leti še zelo mladi,

di, saj smo še sedeli v šolskih klopih in tam razpravljali. Ko smo pa nekateri ustanovili ASK »Simon Gregorčič«, so takoj planili na nas, češ da smo »rdeči«, naša želja pa je bila najti sredstvo, ki bi nas vse mlade družilo »namenjujo samoiniciative, prijateljstva in svobode«.

Benedetij pozablja: da je za ustanovitev ASK »Simon Gregorčič« dal poudu politična komunistična organizacija Fronta, kakor se je takrat imenovala in to iz edinega namena, da ASK ona tudi vodi po smernicah komunistične dialektične doktrine. ASK torej ni nastal zato, »ker je Benedetijev članek v drugih želja bila najti sredstvo, ki bi družilo vso mladino v znamenju samoiniciative, prijateljstva in svobode«, ker samoiniciative, prijateljstva in svobode diktature ne poznajo, kot samo v znamenju diktature same. Precej drzno je, gospod Benedetij govoriti o samoiniciativi, prijateljstvu in svobodi, ko pa ASK »Simon Gregorčič« služi marksističnim ciljem, tudi če se za vabo naivnežev in nevednežev imenuje po Simonu Gregorčiču, ki je svobodno živel in narodu in Bogu svobodno pel.

»Problem šole, ki se slabša z leta v leto, problem prosvete, ki povsod umira, problem narodne zavesti v zlahtnem pomenu besede, politični problem, ki se je katastrofalno spremenil v brezbriznost, problem kulture, ponosa človeka, ki se verjame v lepo in dobro, skratka vsi ti problemi so tudi naši problemi.«

Tako toži Benedetij in tožba odgovarja delno resnici. Samo delno, v kolikor namreč zadeva Fronto, ki je ni več, ker se je prostovoljno razpustila, kulturno delo ASKA pa je, kakršno vemo da je: naslanjanje na umotvorje iz svobodnih dni, ali pa ponavljanje narekovanih motivov. To kar se tiče ASKA kot takega in njegovega članstva, in ne tudi kar se tiče razstav slikarjev, ki svobodno mislijo in ustvarjajo!

Kako more človek govoriti o »problemu narodne zavesti v zlahtnem pomenu besede«, če pa so člani ASKA »narodno zavest« ponizali na beraško pot z vstopom v italijansko socialistično stranko. Naša mladina! Da, da, naša mladina: Sanzin, Vižintin in drugi člani italijanske socialistične stranke.

Vidite, gospod Benedetij, svoboda je samo ena, silna in obširna, in zlahtni pomen besed »narodna zavest« je tudi samo eden in edini na tem svetu: tisti, ki pravi, da mora mladina za vsako ceno ostati zvesta narodu, narodnim izročilom in težnjam.

Ne vem, da bi vas kdo napadal zaradi ASKA »Simon Gregorčič«. Prav gotovo pa vem, da smo vsi na vas gledali, kot na komunistično usmerjeno društvo pod vodstvom Fronte. To je bila naša pravica in naša dolžnost, ker nismo marali in ne maramo, da se naša mladina vzgaja dvoumno, nezavedno in protinardno. Namesto skupnega slovenskega nastopa na tržaškem vseučilišču, ste slovensko listo zmerjali in psovali, sami pa ste se hlapčevsko ponizali s čepenjem na repu tuje, neslovenske liste, kjer se danes vsa Sanzina baha kot brezpravni član univerzitetnega izvršnega odbora. Isti Sanzin, pa Vižintin in drugi so v Nemijski socialistični stranki.

Vse ni »zlahtna narodna zavest«, dragi gospod Benedetij! Vidite torej, da smo imeli prav, ko smo gledali in gledamo na ASK previdno in nezaupljivo, ker ne maramo, da se naša mladina izneveri narodu, odpove svobodi v zlahtnem pomenu besede in postane mešanica privrasc na repu tujih organizacij.

Gospod Benedetij, le svobodni ljudje lahko hodijo po zlahtne narodne zavesti. Zato sprejmite tudi Vi to pot, ali pa ne pišite naivno, dvoumno, kernas ne morete zapeljati.

Mladinec

Umrli je msgr. Kjačić

V torek 29. decembra 1959 je v bolnišnici umrl v 57. letu starosti msgr. Božo Kjačić, ki je v zadnjih letih služboval v Gorici kot nadškofijski notar in matičar v nadškofijskih uradih.

Pogreb je bil zadnji dan leta v St. Leartu, kjer bo pokojni monsignor počival poleg svojih dragih. Slovenski verniki ga bodo ohranili v častnem spominu.

Samo za državljane

(Nadaljevanje s prve strani)

padnikom jugoslovanske etnične skupnosti« na Tržaškem.

To sta najbolj kričeča primera, nad katerima zna grešiti bodoča ureditev slovenskega šolstva na Tržaškem. Nanju smo opozorili, ker smatramo, da ne bi bilo prav, niti politično niti moralno opravičljivo, ko bi se ju spregledalo. »Messaggero Veneto« pa ju v svoji jezi ni hotel videti. Pa vendar ne za, ker bi bila celo njemu neprijetna?

Je namreč zares žalostno, da taki slučaj sploh še obstajajo in da je treba o njih govoriti.

Ribištvo je važna gospodarska dejavnost

Ribolov je prav tako stara obrt kot je star človeški rod. Ljudi, ki se preživljajo z morskim sadovjem, je na milijone, čeprav ne poznamo naroda, ki bi se preživljali zgolj z ribami.

Sleheri dan v letu se na obalah sedmih morja ponavljajo enaki prizori. Ribiči prihajajo, v čolne in ladje nalagajo lovne pripomočke in odhajajo na ribolov. Človek je po svoji naravi lovec, lovec po suhem in po vodi. Tak je bil nekdaj in tak bo ostal do konca. Kar pričena na Daljnem vzhodu, na Japonskem, se nadaljuje čez nekaj ur na kitajskih obalah, v Perzijskem zalivu, v Sredozemskem morju, ob Islandiji, na vzhodni in na zahodni ameriški obali in končno ob otočjih Tihega oceana: povsod vabi morje ribiče dan za dnem, že tisočletja.

Na stotine je ribičih čolnov, motornikov, jadrnic in ladij, ki se vsako noč, vsak dan odpravljajo na morske gladine in se vračajo z ribjim plenom domov.

Ribiški poklic je pustolovščina, ki zahteva utrjenost, pogum, vztrajnost in tudi strah božji. Sleheri dan presenečajo neke ribiče nevihte, orkani, neurja. Po vseh ribičih vseh je več vdov in sirot kot po ostalih naseljih. Morje hrani na milijone ljudi, zahteva pa tudi veliko žrtve.

Ribolovne metode niso seveda povsod enake. Po južnih morjih lovijo skate in plosnatice s kopjem in harpuno. Drugi uporabljajo pri ribolovu rastlinske strupe, s katerimi po bogatih zalivih omamljajo ribe, ki priplavajo na površino, kjer jih z lahkoto polovijo. Z mrežami lovijo po vseh svetovnih morjih. Dalmatinci in naši ribiči odhaja največkrat na lov zvečer. Vodilni čolni so opremljeni z močnimi svetilkami, ki prebujajo ribje zalege, ostali čolni pa polagajo mreže, v katere vodilni čoln zapeljuje ribje vlake. Tako lovijo sardine, sardale, skuše, morske klene in številne druge morske ribe. Ob dobrem lovu prinašajo taki čolni po več stotov nalovljene ribe. Tudi s številnimi trki opremljene lovne vrvi, ki nosijo po nekaterih krajih tudi do 10.000 trnkov, so učinkoviti lovni pripomočki. Kako lovijo pri nas, tane, je znano vsakemu našemu obiskovalcu kriške obale.

Medtem ko ostajajo naši ribiči s svojimi čolni po en dan ali eno noč na morju, se visokomorski ribiči združujejo na morju tudi po dva, tri in tudi sedem tednov. Slanike lovijo navadno z motornimi ladjami do 200 ton nosilnosti, pa tudi s kuterji 15 do 30 reg. tonami, posadke štejejo po 24 do 36 moških.

Poleg postavljenih mrež poznamo tudi vlačilne mreže, ki visijo na debelih jeklenih vrveh in jih ribiči vlačijo po morskem dnu. Moderni ribiči dosežejo s primernimi pripravami globine do 600 metrov in nalovijo v nekaj urah tudi po sto in več stotov ribe.

Danes imajo ribiči na razpolago morske zemljevidne, na katerih so označene globine in formacije dna izredno natančno. S pomočjo modernih elektroakustičnih priprav sledijo ribjim jatam, s pridom pa se poslužujejo tudi radarских naprav. Današnje ribiške ladje so opremljene z radijskimi oddajniki in so v stalnem stiku z domačimi pristaniščem. Od tu prejemajo redna vremenska, lovna in tržna poročila. Vsa ta tehnična pomožna sredstva lajšajo delo visokomorskih ribičev, vendar je sposobnost in izkušnost posadke še vedno odločilna za uspeh.

Posadka je seveda interesirana na uspešnem ribolovu, kajti čim bogatejši je lov, čim boljše so tržne cene, toliko večji je tudi zaslužek posameznika. Poleg fiskalne mezde, so ribiči udeleženi tudi na čistnem dobičku. V treh tednih zasluži visokomorski ribič povprečno po 40.000 lir ali ne leto okrog milijon lir.

Je to trd poklic in mnogi ribiči si po

nekaj letih radi preberejo kaj boljšega.

Z modernimi tehničnimi pripomočki so bogate morske ribje zalege v resni nevarnosti. Po ugotovitvah strokovnjakov so se ribje jate že kar obsežno razredčile. Združeni narodi so se s tem vprašanjem že zelo resno ukvarjali in predpisali določene ukrepe za varstvo morskega bogstva. Letno dajejo oceani približno 25 milijonov ton ribe. V tropskih morjih je za enkrat ribolov še skromen, ker primanjkuje hladilnih naprav. V teh krajih se ribe pokvarijo že po petih urah. Evropska mornarica dobavlja o letu okrog 6 milijonov ton ribe. Japonci sami naevijo 4 milijone ton. Vsak Japonec porabi povprečno po 35 kg ribjega mesa letno, Angleži, Skandinavci in Nizozemci po 20 kg, Francozi, Italijani, Španci po 15 kg, Nemci 12 kg.

Ribištvo je danes visoko razvita industrija s svetovno razvitim trgovskim sistemom. Moderna hladilna vozila prinašajo svežo ribo daleč na celinska področja, in ribje konzerve bogatijo jedilnice vseh svetovnih dežel.

Vrsto morskoprstanišč razpolaga z ribiško floto. To velja tako za Trst kot za Cudero, tako za Lissabon, Stockholm, Neapel, London, Hamburg ali Vladivostok. Največje svetovno ribiško pristanišče je Los Angeles. Vsako sezono izkrajajo na obali San Pedro po 300.000 ton ribe. Največje ribiške flote imajo Japonci, Angleži, Nemci, Norvežani in Islandci.

Ceprav je ribolov častno in miroljubno delo, vendar nastajajo med državami, ki se pečajo s to trgovsko delavnostjo, tekmovalja in spori. Preklana med Francijo, Baski, Portugalski in Angleži zaradi izkoriščanja ribolovnih področij okrog Nove Fundlandije so trajala stoletja. V zadnjih časih so podobni spori izbruhli med Islandci in Angleži, ki so Islandci

nenadoma razširili 4 miljski obalni pas, v katerem je tujim ribičem ribolov prepovedan, na 12 milj. Kmalu bi prišlo do resne razpoke v zahodni obrambni organizaciji NATO. V zadnjem času so nekatere južnoameriške države poskušale razširiti obalni pas čelo na 100 milj.

Kako je s prestopki v teritorialnih vodah, vedo prav dobro italijanski ribiči, ko zaidejo v jugoslovanske teritorije alne vode, ki niso vključene v ribolovno pogodbo med Italijo in Jugoslavijo. Če takega ribiča zalotijo kjerkoli na svetu, ga takoj postavijo pred sodišče. Zaplenijo mu plen in ribolovne pripomočke ter ga še občutno kaznujejo. Nekod znaša taka globa tudi do pet milijonov lir.

Ribe pa se vedno ne držijo človeških pogodb in večkrat spreminjajo svoje potovalne smeri. Tako se je zgodilo v Aziji leta 1923 ko je Japonsko obiskal težak potres. Posledica te naravne katastrofe je bila, da so japonski ribiči prihajali domov s praznimi čolni. Japonski je takrat grozila lakota izredne obsežnosti.

Tudi po evropskih vodah se ribe rade oddaljijo od svojih običajnih poti. Z napredujočim segrevanjem severnih predelov naše poloble, se tudi ribe pomikajo proti severu. Tako napovedujejo v prihodnje čedalje bolj pomejni ribji lov v Sredozemskem morju.

Donosnost ribištva je odvisna tudi od letnih časov, od vremena in drugih okoliščin. So leta, v katerih nalovijo ogromne količine slankov, so pa tudi zelo mršava leta. Isto velja v manjši meri tudi za polenovko. Znanost danes nadzira in stalno raziskuje življenje morskih rib. Ribiška biologija skrbi, da se ropanje omejuje, oskrbuje morja z novim selekcioniranim naraščanjem. V ostalem so tako postopali že stari Grki in Egipčani, ki so že poznali ribogojnice.

POGLED NA KOLEDAR

V teh dne z našo skupaj koledarje vseh vrst. Od prve Blaznikove pratike pred več kot sto leti pa vse do današnjih knjižnih in stenskih koledarjev, je kaj dolga pot.

Naš prvi pogled na koledar velja predvsem praznikom, godovom, rojstnim dnem. Kako prijetno bi bilo, če bi vsako leto slavili praznike vseh vrst ob določenih dneh. Tako pa je naš koledar kar malo zmešan.

Krivo da to zmešnjavo nosi dvojje astronomskih dejstev: prvič potrebuje zemlja 365 dni, 5 ur, 48 minut in 46 sekund, da obide sonce. Drugo težavo nam povzroča luna.

Dan in noč določata življenjski ritem narave. Zato je povsem razumljivo, da so naši pradedi za časovno štetje jemali nesne znake. Za daljša časovna razdobja so uporabljali luno. Prav zato so bile vse te metode časovnega štetja zelo nevarne in so jih lahko uporabljali samo tam, kjer jim pri računanju časa ni šlo za razlike nekaj dni.

S kulturnim razvojem narodov pa se je pokazala želja po uporabljanju natančnejših sistemov za merjenje časa. To se je zgodilo z uvedbo najstarejšega - egiptovskega koledarja.

Ze od nekdaj se je v Egiptu vse življenje vrtilo okrog Nila. Zato so tudi v starem Egiptu imenovali en letni čas - takrat so poznali samo tri letne čase - »čas povodnje, Ostala dva letna časa sta bila »čas posevka« in »čas letine«. Vsak letni čas so sestavljali po štiri mesece. Tako je že takratno leto šlo dvajset mesecev. Vsak egiptovski mesec je imel po 30 dni in je pričel s praznikom. Tako štetje

pa je dalo letu vsega samo 360 dni. Za preostalih pet dni pa so Egipčani našli kaj preproste rešitev: teh pet dni so enostavno letu priključili in jih proglasili za praznike.

Preden je Cezar postavil svoj koledar, so Rimljani imeli koledar s 355 dnevi. Leto je šlo 10 mesecev. Pričenjalo je v marcem in se zaključilo z decembrom. Zakaj naj bi upoštevali tudi neprijetne zimske mesece? Nekega dne pa so začutili potrebo, da letu prištejejo še januar in februar. Oba meseca so obesili na koncu leta. Sedaj je bilo treba še preostale dni urediti. To se je dogajalo tako, da so vsako drugo leto dodali februarju »poselni mesec«, ki so ga imenovali »mercedonius«. Nad tem mesecem so bili poseben veselil legionarji, ki so bili prvi uživalci trinajstega meseca.

Približno 300 let pr. Kr. so koledar tako spremenili, da so postali meseci enaki. Leto je pričelo z 1. marcem, ki je imel 31 dni. April je imel 29 dni, maj 31 dni, junij 29 dni itd. Tedaj so pričeli koledar preureati. Oktobar, ki pomeni osmi mesec, je postal deseti. Decembar je postal namesto deseti, dvajseti mesec. Uvedba novega koledarja je povzročala Cezarju velike težave. Spomladansko enakonočje je bilo v koledarju oddaljeno za 90 dni od resničnega enakonočja. Cezar je označil leto 46 pr. Kr. za začetek nove koledarične preobnove. Mesec quintilis se je preimenoval v julij. Kasneje pa so prekrstili tudi sextilis po Cezarjevemu nasledniku Avgustu.

Julijanski koledar pa ni bil povsem točen. Leta 1582 je enakonočje, ki ga je Cezar določil na 25. marec, zdrknilo na

daljši lasje, ne more uspevati kaj prida drugega, saj jemlje lasišče telesu vso moč. Vse tisto, kar vleče odhaja in močnega, se pri nekaterih ljudeh obeh spolov kopiči v laseh.

Lepo dekle najde tudi v današnjih časih ženske nadprodukcije oboževalca, in zelo lepa dekleta si v konjunkturi časih uamejo tudi po kakega novopečenega miš onarja. Oboževanec milijonarjev, katerim se nabira denar kar sam med njihovim spanjem, ker cene tudi ponoči naraščajo, redno nadlegujejo filmske ambicije. Pogovori z milijonarji niso vedno kratkočasni, in kar prihaja na filmsko platno, je nekaj posebnega, prezapeljivega.

»To bi znala tudi jaz, Italo. In tako lepa kot tale, sem že davno. Moje noge so vsekakor nekaj drugega, da o drugih stvarih niti ne govorim, je svojega milijonarja zabavala Dina v nekem tržaškem kinu.

»Tvoja lepota govori glasno in prepriljivo, Dina.

»Kaj bi me ti ne mogel spraviti k filmu, Italo? Pri vseh tvojih zvezah?

»Če je taka tvoja želja, bi poskusil...«
»Daj, Italo, ah, stori vendar! Ti si tako vsemogočen s tolikim denarjem; pred teboj vse kleči kot pred zlatim volom, ne, ne, saj je bilo menda tele. Pomisli Italo, ti si prijatelj tistega znamenitega zvezdnika, v katerega so zatelebane vse Tržačanke od 12 do 70 let. Če bi takole sedela v našem 1800 z volanom v roki, z rdečimi nagelnji v naročju in bi me lovili časnikarski reporterji... In ti bi bil vedno tudi po ilustracijah kot je škofič - in vsi dnevniki bi, Italo...«

Sedaj vsaj vemo o čem se milijonarji pogovarjajo s svojimi oboževankami.

Iz sanj se je porodila resničnost. Milijonarji so čarovniki. Taki so bili že v starih, dobrih časih in prav taki so tudi novi milijonarji.

Dina Carli, ki se je nekoč imenovala

VLADIMIR LEVSTIK - HERBERT GRUEN

KASTELKA (Gadje gnezdo)

Dne 27. decembra pr. l. je Slovensko gledališče v Trstu uprizorilo dramatičnoro deo pratelja Vladimira Levstika Gadje gnezdo, ki ga je dramaturg Herbert Gruen prekrstil v Kastelko in že s samo naslovno preobrazbo premaknil zamislno težišče Gadje gnezda tako kot je premikal osamezne motive Levstikovega romana in obrezal vse tisto, kar ne spada v vistousmerjeno stvarnost današnjih usmerjevalcev vsega literarnega življenja v matični državi. Pri tem moramo seveda upoštevati, da mora po diktaturah vseh vrst sleherni literarno delo skozi sito in rešeto ideološkega filtra.

Vsa borba prepovedovcev pred prvo svetovno vojno, ki jim je pripadal tudi Vladimir Levstik, je leta 1917 z maško deklaracijo zalela ves slovenski narod z eno samo mislijo: osvoboditev in osamosvojitve slovenskega naroda izpod habsburške jarma. Takrat se je dogajalo med Slovenci vse tisto, kar pretresa danes afriške in azijske narode. Prav to borbo z vsemi silami podpira komunistična propaganda, medtem ko ostajajo trdi in mučniški napor slovenskega naroda, da si pribori politično, kulturo in gospodarsko svobodo ter se povzpne v vrste dozorlih evropskih narodov - idejna navklaka.

To idejno navklako, ki je bila l. 1918 prav gotovo gola resnica, bi bila danes - tako piše titovski dnevnik - »vsaj na odru - navklaka...«

Sam preobraževalec Levstikovega romana je odkritosrčno priznal, da se je lotil dela, ki mu je idejno tuje in vedno priznaje, da je v danih okoliščinah iztrgal pozabi enega izmed velikih Slo-

vencev; v pravi ali izmalicični obliki, v tem trenutku niti ni tako važno.

V Gadjem gnezdu izoblikovani kriki za končno prekinitev nasilne germanizacije, ki je skozi stoletja rezala slovenskemu narodnemu telesu kos za kosom, da mu je do l. 1918 ostalo vsega komaj ena šestina nekdanje lastne zemlje, so v oskubljeni Kastelki utihnil. Ostala je zgolj mati, mati kakršnega koli naroda. Borba vsega naroda se je tako zreducirala v borbo za družino in zemljo, in tudi ta borba je ostala pristržena mnogih čisto slovenskih čustev.

Nada Gabrijeličeva je svojo vlogo odigrala tako moštrosko in prepričljivo, da je ta lik, ki ga je ustvarila, zapisala med svoja najboljša dela. Res je morda v določenih trenutkih za hip popustila, saj popuša tako sleherna mati-gospodarica. Prav tako je bila na višku tudi režija in simbolična scenografija. Tudi ostali igralci so zadovoljili. Občinstvo je dvorano v Avditoriju napolnilo in s ploskanjem nagradilo izvajalce.

Igralska šola Slovenskega gledališča je pred časom z uspehom uprizorila komedijo Clane André Puget »Srečni dnevi. Za mladino pa je SG postavilo na oder mladinsko igro Danila Gorniška »Silni bič«.

OBISK

Nekega dne me je čisto nepričakovano obiskala.

»Ali morda motim?«

»Ali se sploh prikažeš v kako hišo brez nadleže?«

»Vem, ljudje me neradi sprejemajo, je dejala starka z nabrušeno koso, »ali kaj mi preostaja še drugega, ko da potrkam in rečem: »Ura je prišla!« Praviš, da prihajam v vsako hišo nadležna, pa ni res. Mnogi so presrečni, da sem se oglasila v - sosedovi hiši, da sem nekemu izpraznila stolek, da sem nekoga rešila konkurence...«

»Poslušaj dekle, sem dejal, »sedem križev se mi je že prelepilo na hrbet. Nihče se rad ne poslavja s tega sveta, razen tistih nekaj strahopetcev, ki si ne upajo postaviti po robu življenjskemu tekmovalstvu, tistih nekaj obupancev, ki so v sebi zatrli sleherni žarek življenjskega božila in tistih nekaj bedakov, ki blačijo popularnost z lastnim življenjem. Moja hči pa je še mlado dekle, polno življenjskih sil; še mnogo veselja in sreče jo čaka na tem svetu. Če že mora biti tako kot praviš, potem vzemi kar mene s seboj.«

»Ti govoriš brez preudarka, tjavendan, kot branjevka, čeprav bi pričakovala od izkušnega sodobnika v najboljših letih več modrosti O življenju in smrti na tej strani ne odločajo idejne kreposti niti vistousmerjenostni zakoni totalitarnosti. Tam čez je smrt preprosta zadeva. Ljudska oblast odбира smrtnike od nesmrtnikov. O smrtnikih odloča oblast pred menoj, z nesmrtniki obračunavam sama: Tu na tej strani pa imam neprimerno več skrbi, ker sama odločam o slehernem zemljanu. Pa pustiva te podrobnosti. Kdor umre, je na boljšem. Vseh zemeljskih skrbi se otrese na en mah. Kar te še danes stiska: boj za obstanek, prepričani z narodnimi in strankarskimi nasprotniki, razočaranja nad prijatelji, zamere s kolegi, strah pred nemogočostjo in še sto in sto drugih težav, vsega tega je s smrtjo konec. Za mrtvece je vse dobro. Ne sliši burje, ki divja okrog hiše, ne vidi poplav in požarov, ne meni se za atomske bombe in vseirske rakete.

»Ti govoriš, ker ti tako kaže,« sem dejal.

»To so brezdnejni predskoki nazadnjaških sil. Ali ne vidiš da pušam stare, nadležne, onemogle, z boleznijo in bolečinami obremenjene siromake po deset in več let po posteljah, zato pa ubijam mladino po cestah in križiščih; davim zdrave in krepke zemljane obeh spolov, odnašam plemenite in dobre, učenjake in mislece, pesnike in pisatelje, umetnike in ustvarjalce, pušam pa razbojnike in morilce, bedake in pustolovce, zaročnike in spletkarje, nasilnike in brezvestneže.

»Po teh načelih imaš prav, moja hčerka je plemenita in dobra, nadarjena in pridna, jaz pa sem...«

Botra z nabrušeno koso mi je s koščeno roko pomignila naj molčim. Zučudeno je ogledovala list, ki ga je držala v roki, nato pa je dejala:

»Oprost, zmotila sem se v hišni številki. Nasvidenje!«

Na stopnišču

Na stopnišču je zaropotalo. Gospa je poklicala postrežnico in ji dejala: »Poglej, Minka, kdo je zunaj!«

»Tako gospa je odgovorila Minka in se čez dve minuti vrnila.

»No? Je spraševala gospa. »Prepeva kot pokojni Nace?«

»Oh, tako zavija kot nenamazana os kmečkega voza, gospa...«

»Ti ljudje seveda ne pojo v pevskih družinah kot je bilo nekoč. Tu, Minka, je petdeset lir in mu povej ali bo tako prijazna in naj čimprej odide!«

»Kaj ne bi šli kar sami gospa?« se je v zadregi izgovarjala Minka.

»Kaj pa je vendar, Minka?« se je hudovala gospa. »Kaj boš tako sramežljiva? Le hitro!«

»Saj bi šla, je jecljala Minka, »ali tokrat pa si res ne upam!«

»Kaj se to pravi, Minka?«

»Možakar na stopnišču, gospa je namreč...«

»Kdo...?«

»Naš gospod, gospa!«

POD ČRTO

Kava

Kar naenkrat je zrasel pred menoj: »Zelo bi mi ustregli, če bi me povabili na kavo.«

Ničesar nimam proti medsebojnemu povabilom na kavo, ki so pri nas v navadi. V tem primeru pa je bila to enostranska zadeva. Že marisakšno kavo sem mu plačal, zadnjič se večeraj popoldne. Pri vsem tem me nadleguje tole: Zahajam v kavarno, da preberem časnik, ker tako zahtevata moj politični hobby in neutočljiva radovednost. Kava, ki jo ob takih obiskih naročam, mi ne nudi kake posebne utehe, ali kako naj posedam po kavarni in prebiram dnevnike v treh ali štirih jezikih, ne da bi kaj naročil. On pa, ki stalno trka na moj in tudi na druge žepe, zapravlja čas in ga krade še drugim, namesto da bi si poiskal kako zaposlitev, da bi končno sbral kavo na lasten račun. Očitno pa mu je beračenje za kavo ljubše kot beračenje za zaposlitvijo.

Pogledal sem mu čez ramo, pa ni pustil in de'al: »Imate dve možnosti.«

»Kakšni le?« sem želel vedeti.

»Da mi plačate kavo, ali na tudi ne!«

»In če vam je ne plačam?«

»Potem imate spet dve možnosti.«

»In sicer?«

»Da vam bo nekoč še žal, ali pa tudi ne.«

»In če mi tega ne bo nikoli žal?«

»Potem imate dve možnosti: da boste skozi vse življenje prenašali podzavestni občutek krivde, ali pa da ostanete neobčutljivi trdinice.«

»In če se uresniči zadnja možnost?«

»Potem imate dve možnosti: da vas hudič pobere v pekel ali pa v vice.«

»In če me pobere v pekel?«

»Se vam bosta nudili dve možnosti: da vas tam zadržijo za nadalnjih 10 milijonov let, ali pa boste za hudiča tako hudobni, da vas vrže iz pekla.«

»In če me hudič obdrži?«

»Imate dve možnosti: da čakate milijon let na amnestijo, ali pa vas pošljejo na najhujše prisilno delo, ki ga v peklu poznajo, odkar se je tam znašel Jože Stalina.«

In če bom moral opravljati prisilna dela?«

»Imate spet dve možnosti.«

»Kateri?«

»Da boste klečali po ves dan na žarečem oglju, ali, kar je še hujše, da vas za ves dan postavijo v ledeno mrzlo vodo.«

»In če se odločim za ledeno vodo?«

»Imate dve možnosti: da se sčasoma na to privadite, ali da se vas loti azijatka z oslovskim kašljem.«

»In če nadaljujem s tem kašljem, ki sem ga tako in tako že vaju s kajenjem jugoslovanskih cigare?«

»Potem imate dve možnosti: da z njim okužite vse pekel in vas hudič končno nažene iz pekla, ali pa, da vas pošljejo v Nabrežino in se boste morali od tam spet vrniti v pekel.«

»In če me pošljejo v Nabrežino?«

»Imate spet dve možnosti: da vas od tam pošljejo v zdravilišče pod Obelisk, kjer vlada najboljši zrak Tržaškega ozemlja, ali pa vas hudič, ki je ves hudičev, pošle tja, kjer vlada najslabši zrak Tržaškega ozemlja, n. pr. - v kavarno...«

»In če me hudič pošlje v kavarno?«

»Potem imate spet dve možnosti: da mi plačate kavo, ali pa da vas še naprej do neskončnosti morim z zgodbo o dveh možnostih...«

Odločil sem se za prvo možnost.

J. R. S.

Filmska diva

Dina Carli s krasno postavo in lanopoplavimi lasmi, ki so se ji zapeljivo sušali po ramenih, je bila stara osemnajst let. Zarejalische njenih lepih, občudovanja vrednih kodrov, ki so spominjali na Lollo, pa je bila glava. Kjer rastejo

ANATOMIJA NEKE MORALE

Razgaljena podoba določenega razumniškega pokolenja

O dnevniku »Il Giornale« in o pogumnem uredniku Gaetanu Baldacciju je tudi »Demokracija« pred časom pohvalno pisala. Krog, ki jim je bil odkritosrčni javni deavec s svojo koristno in učinkovito kritiko v napotje, so Baldaccija odstranili. To odstranitev je socialistični »Avanti« označil za »balkansko pustolovščino«. Nedeljskemu »Pr. dnevu« z dne 3. t. m. ta pripomba ni bila všeč, zato je v oklepaju zagodrnjal: (Pri tem se seveda samo po sebi postavlja vprašanje, iz katerega časa je to »balkansko vzdušje« socialističnega glasila, ki bi pač moralo upoštevati vse, kar se je v 20 letih na Balkanu spremenilo). V dvomni obliki je urednik »Pr. dneva« hotel povedati, da je najbrž »balkansko vzdušje« vladalo na Balkanu pred današnjimi oblastniki v Jugoslaviji.

Ubogi uredniki pri »Avantiju« bi se v resnici morali domisliti vsaj »najvažnejših dvajsetletnih sprememb«. Tako n. pr. da so Milovana Djilasa, ki je kritiziral razkošje in zapravljanje ljudskega premoženja novorazredne titovske gospode in iz prvega vira razkrival komunistični terorizem nad jugoslovanskim prebivalstvom pred vsem svetom, ne samo odstranili kot Baldaccija, ampak ga zaprli za osem let v ječo - in bi ga verjetno likvidirali, če ne bi bil nekdanji poglavar Titove Jugoslavije št. 2. In kako so postopali z Edvardom Kocbekom neposredni gospodarji »Pr. dneva«, ve sleherni slovenski otrok.

„J'Accuse“ - obtožujem

Skoraj istočasno z Baldaccijevo odstranitvijo so v Združenih državah izdali zbirko političnih esejev Milovana Djilasa, pod naslovom »Anatomija neke morale«. V ameriški reviji »The New Leader« je Bogdan Radica, prof. na Fairleigh Dickinson University, napisal o tem delu zelo poudarjeno študijo, ki ne bo osvežila spomina samo titovskim užitarjem, ampak razkrila našemu intelektualnemu naraščanju in vsem tistim, ki so poročeno informirani o polpretekli zgodovini »balkanske pustolovščine«. Bogdan Radica pravi med drugim tudi tole:

»Sedemnajst Djilasovih esejev predstavlja začetek Djilasovega ideološkega preobraževanja in njegovih poti, ki so ga končno pripeljale do objave slaviteljske »Novega razreda«, tega odločnega »J'Accuse« proti jugoslovanskemu komunističnemu gibanju. Dobro urejeni in dobro prevedeni so ti eseji značilni dodatki »Novega razreda«. Bavijo se s padcem uradnega komunizma s stalinistično degeneracijo - prav tako odvratno v Jugoslaviji kot v Rusiji in zagovarjajo nova pota razumniškega razvoja v jugovzhodni Evropi.

Sestnajst esejev je objavilo glasilo jugoslovanskih komunistov »Borba« do konca l. 1953. Članek pa, ki celotni zbirki podeljuje naslov, je bil objavljen v časniku »Nova misel« meseca januarja 1954. Historičar objavljanih je bil dramatičen. Za začetku so tako navadni partijski kot tudi komunistični poglavarji s simpatijo sledili Djilasovim zamislim. Mladi partijski so z veliko utego pozdravljali zamisel, da so komunisti končno prišli z diskusijo o novih idejah in da je partija odločila za uvažanje dolgo pričakovane diskusije o važnih ideoloških problemih.

Ko pa so spoznali, da temu ni tako, je njihovo navdušenje hitro splahnelo. Čim bolj je Djilas postajal v svojem nadaljnjem kritičnem tistim, toliko odločnejše so se mu upirali. Končno je pobesnelost privedla do avtorjevega preloma s partijskim vodstvom, kjer je bil drugi po šarži, do njegove aretacije in sodne obsodbe. (Baldacci je temu nasprotno še vedno svobodni človek!)

Stvarna zgodovina kontradiktornega razvoja jugoslovanskega in balkanskega razumnika še ni napisana - nadaljuje Radica. Djilasov življenjski in njegove zamisli pa so eno izmed najbolj dramatičnih poglavij, ki jih doslej poznamo. Razočaranje razumnika je prišlo v predvojni letih s splošno intelektualno in politično krizo, ki jo je preživljala Evropa v trenutku, ko se je določil nov srednji razred izkobilacil iz kmetijstva in se čez noč preobrazil v vladajoči razred. Razumniki so se obračali k marksizmu in leninizmu v prepričanju, da je to edini način, da se izravnava brezno, ki je nastalo s pospešeno industrializacijo in urbanizacijo zaostale države.

To pokolenje ni razpolagalo s solidno intelektualno pripravo za strahotno konfuzni zgodovinski trenutek, s katerim so zahodne moralne vrednote doživljale polom. Univerze, po katerih so v konspiraciji begali mladi Djilasi, niso bile sposobne, da jim nudijo inteligenčno stabilnost, za katero so težili. Politično življenje ni moglo okrepiti niti demokracije niti ideološke diktature. Fašizem, najprej iz Italije in zatem iz Nemčije jim je bil tuj; marksizem pa jim je ponujal priložnosti, da si preskrbijo mesto v zgodovini, za Slovane in posebno še za Črnogorce, kakršni je Djilas, je pomenil marksizem pravično stvar, pomenil je postaviti se na stran slovenskih zgodovinskih spominov.

„Selonski komunisti“ v lastnem zrcalu

Povprečenega pesnika z omejeno ustvarjalno silo in šibko kulturo ni predvojni komunistični književni svet nikoli potrdil za svojega. Ze takoj v začetku se je Djilas sprl s književnim patriarhom jugoslovanskega levičarstva, z Miroslavom Krležem. Medtem ko je Djilas pisal kratke črte pod psevdonimom v ultraburžujsko »Politiko«, so njegovi »barbarski slog« moderne publike odklanjale. Krleža je v svojem »Antibarbarusu« označeval Djilasa za intelektualno nazadnjaš-

kega in primitivnega pisca.

Djilas pa se je v teku druge svetovne vojne dokopal z prve vrste narodno-osvobodilnega gibanja in to v času, ko so mnogi jugoslovanski »salonski komunisti«, ki so Djilasa smatrali kot intelektualno inferiornega človeka, odklanjali sodelovanje. Ko je vojna končala, je bil Djilas nabit vere v bodočnost Jugoslavije; po prelomu med Mosko in Beogradom pa je bil prepričan, da Jugoslavija lahko prične z eksperimentom »komunizma v svobodi«. Ker so takozvano »revukcio« očistili, je Djilas smatral, da ni nobene nevarnosti za odpranje vrat večji in odkritosrčnejši izmenjavi zamisli.

Pa se je bridko razočaral. Ko si je partija prisvojila državo in se polastila vseh virov bogastva, je postala tako vsemogočna, da je degenerirala v vladajočo birokratsko kasto, ki je okužena s še hujšimi razvratnostmi in korupcijo kot je bila predvojna buržoazija. Kmečki element preoblečen v komunistična oblačila, se v ničemer ni razlikoval od korumpiranih predvojnih novobogatašev, v kolikor jih ni celo prekašal.

Oportunisti, karieristi, vohuni...

Kakor je bilo to odkritje elementarno, je bilo prav tako avtomatično tudi nevarno za tistega, ki ga je razgalil. Celo Moša Pijade, Djilasov duhovni oče je priznal, da je njegov učenec bogokletno grešil, ko je mislil, da mora biti najprej človek in šele v drugi vrsti komunist. V tem tili jedro globokega spora med Djilasom in uradno komunistično dogmo. Djilas je želel, da komunistična država za »amci« razvoju svobodnemu človeku, ali država, v bojazni, da bi to moglo pokopati celotno strukturo sistema, ki temelji na suženj-

stvu, je morala udariti po njem - po pesniku in ne po političnem revolucionarju. Djilas je spregledal, da je upor duha v komunistični državi neprimerno nevarnejši kot enak upor v buržujski državi.

»Anatomija neke morale« jasno dokazuje, kako so tisti, ki so nekoč žrtvovali vse, in bili pripravljeni žrtvovati tudi življenje, da bi postali... revolucionarji, postali oportunisti, karieristi, vohuni in birokrati. Oni so dehumanizirali vse tisto, kar je bilo v njih najboljše; pripravljenost žrtvovati se za trajne ideale. Oni so Djilasa prepustili njegove »teorije«, da bi si ohranili korita...

Na koncu te zanimive razprave je o Milovanu Djilasu rečeno še tole:

»Če bi Titova Jugoslavija sledila nauku enega od svojih najstijajnejših duhov in če bi pravim vrednotam nudila več svobode, bi bil njen položaj v komunističnem svetu neprimerno močnejši. S tem, da je eliminirala Djilasa, se je izolirala od lastne stvarnosti, od komunističnega bloka in od vsega ostalega sveta. Jugoslavija mora najti nov izhod iz slepe ulice, v katero se je zatekla z zapiranjem in območanjem Djilasa, zaključuje Bogdan Radica, ki je - mimogrede povedano - tudi nekoč vedril pod Titovim dežnikom.

Takšno, gospodje uredniki »Pr. dneva«, je resnično »balkansko vzdušje« in iz njegove stvarnosti se je tudi pri uredniških socialističnega dnevnika oglasila vest, morda zato, da bi zakrčila proti krivici, morda pa tudi samo zato, da bi pokazala na tuje grehe s prikrivanjem lastnih kot je titovska navada. V Djilasovi podobi »Novega razreda« pa nam ne bo težko najti tudi številne znance iz Tržaškega in Goriškega, saj pripadajo nekateri prav tistem razumniki pokolenju, ki ga je Djilas postavil na smrtonosni oter.

Tržaški pogledi v leto 1960

Ob razglasitvi dekreta generalnega vladnega komisiarata v Trstu, s katerim se je ustanovila prosta industrijska cone v Zavrlih, ki pomeni le skromen delček tiste svobodne cone, za katero se je zaman zavzemala velika večina tržaškega prebivalstva, se je bedni tržaški nezaposlenež nekoliko oddahnil.

Ukrep, ki so ga terjali tržaški gospodarji in politični krogi naj bi prispeval k razgibanju tržaškega gospodarstva, ki je v letu 1959 doživelo 30 odstotno zmanjšanje pomorskega prometa in se stalno bori z novimi težkimi. V smislu čl. 2. zakonskih določil velja uvoz inozemskega blaga v prosto cono kot uvoz izven carinskih mej, izvoz domačega blaga iz proste cone kot blago, ki je že zapustilo carinske meje. Čl. 3 dopušča carine prost uvoz tujih tekočin in drugih goriv za potrebe industrijskih obratov v prosti coni. Domača goriva, namenjena obratom v prosti coni pa so prosta fabrikacijskih davkov, uporaba električnega toka pa užitnine.

Italijanski kot tudi inozemski gospodarji so sprejeli novico o ustanovitvi proste cone v industrijskem pristanišču z velikim zanimanjem. Investicije petih veleindustrijskih podjetij so preračunane na 23 milijard lir. Med tem bo Snia Viscosa, ki izdeluje umetna tekstilna tkiva, investirala okrog 9 milijard lir. Ostale investicije si delijo tvrdka de Nadai, ki bo zgradila velike hladilne naprave za konzerviranje, sortiranje tropskega sadja. Finska Unicarta bo izdelovala papir in pakovalne izdelke. All commercial Trade Trust bo izdelovala krogličaste ležaje in različno jekleno orodje, južnoafriška Continental Engineering Company bo izdelovala jekleni konstrukcijski material, Consorzio Italiano Mobili per l'Esportazione namerava zgraditi tovarno pohištva.

V zadnjem času se zanimajo za prosto cono tudi Američani, ki so po dveh ekspertih prav v teh dneh obiskali industrijsko cono.

Tako lahko računamo, da so izgledi za zmanjšanje brezposelnosti v našem mestu z ustvarjanjem novih delovnih mest vendar le pomembni, čeprav je sedanja rešitev le drobec tistega, kar je zahtevala vsa tržaška javnost: ustanovitve proste cone na vsem Tržaškem ozemlju. S prosto cono v Zavrlih pa se ustvarja ugodni pogoji tudi za delovanje Svobodnega evropskega tržišča, če bo kdaj zaživelo s polno paro.

Vse to je le malenkosten del kritja tistih potreb, ki je z njimi naše mesto bogato založeno. Nekaj pa je nekaj in nič ni. Vsekakor je takšen način reševanja tržaške gospodarske krize edino zdravilo, ker ne prinaša miloščin, temveč usmerja gospodarsko delavnost v trajno zaposlitev delovnih sil.

Sama ustanovitev proste industrijske cone pa ne bi mnogo pomenila, če bi ostalo samo pri koristni zamisli. Za neno polno izkoriščanje so potrebni nadaljnji ukrepi in med te spada vsekakor stanovitno in nenehno prizadevanje, da se tranzitni promet iz obširnega zaledja spet usmeri proti tržaškemu pristanišču. Potrebna je popolna preureditev železniških dovoznih tarif, nujno je potrebno znižanje pristaniških dajatev, nujno je potrebna preureditev, oziroma pospešitev in pocenitev nakladalnih in razkladalnih operacij tako s skrajšanjem delovnega časa kakor tudi z olajšavami za prevoznika, oddolžitelj in prejemnika. Pospeševati je treba ustanavljanje požlahtnevalne industrije, ki bo nudila prebivalstvu delo in zaslužek. Pri tem bo potrebno pre-

orientirati tudi davčno politiko takih podjetij.

Trgovsko-mornaričje je treba modernizirati in okrepiti z novimi prevoznimi sredstvi in z novimi pomorskimi programi. Z vsa potrebno pozornostjo je potrebno preučevati razvoj in delo Skupnega evropskega tržišča. Pri vseh teh delih bi morali biti vsaj kot oraz, valci ali v kakršni koli obliki že prisotni tudi tržaški gospodarstveniki.

Razumljivo je - in dosedanje izkušnje to potrjujejo -, da se je naše mesto razvil v zanimivo turistično področje in tem dejavnostim bi bilo treba v l. 1960 posvetiti mnogo več pažnje kot pa se je to dogajalo doslej. Pred bučno propagando pa je potrebno ustvariti v mestu in okolici turistične udobnosti in privlačnosti, da turisti ob prihodu v naše mesto ne bodo razočarani nad pomanjkljivostmi. Kvarna konkurenca med Italijo in Jugoslavijo mora prenehati, oziroma se mora spremeniti v medsebojno vzajemno sodelovanje. Turisti, ki obiskujejo severovzhodne predele Italije, bi s primernimi olajšavami in sodelovanjem jugoslovanskih tujkosprometnih ustanov radi skočili še v Jugoslavijo in nasprotno. V tem oziru se je že nekaj storilo, možnosti pa so še zelo obilne.

Leto 1960 bo po vsej verjetnosti leto Afrike. Tržačani smo že po izročilih radi obračali svoje poglede na afriško celino, s katero je bil Trst v preteklosti tesno

Dogodki doma

JUGOSLOVANSKO PROTIJETNICNO ZDRAVILLO je tudi v našem mestu vzbudilo zanimanje ne samo v zdravniških krogih, ampak tudi med okoljskim prebivalstvom, kjer še vedno vlada zaskrbljenost nad to sovražnico človeštva. Zdravilo se imenuje »biofila«, izumitelj pa je jugoslovanski zdravnik, prof. dr. Jevrem Nedeljković, ki je učinkovitost svojega preparata preizkusil pri 17000 bolnikih po raznih domačih in tujih bolnišnicah in sanatorijih z 80 odstotnim uspehom. »Biofila« je proizvod biološkega značaja, v napadnem organizmu aktivizira samobrambene snovi. Biofila učinkuje proti vsem oblikam tuberkuloze. Bolniki sprejemajo preparat v obliki injekcij. Novo zdravilo proizvajata tvrdka »Galenika« v Beogradu in je vzbudilo zanimanje znanosti v Italiji, Franciji, Nemčiji, Švici, Belgiji, v Sovjetski, na Bližnjem in Srednjem vzhodu in v Indiji.

UMRL JE TENORIST JOSIP RIJAVEC. Koncem leta je umrl v Beogradu primorski rojak, znameniti tenorist mednarodnega formata, Josip Rijavec. Nastopal je po številnih evropskih in tudi izvenevropskih odritih. Naš rojak je slovensko ime že pred mnogimi desetletji razširjal z velikim uspehom po vsem kulturnem svetu. Slovenski narod ga bo ohranil v trajnem spominu.

NOV DIJASKI DOM so v našem mestu odprli 3. t. m. Novo poslopje so titovci zgradili po komunističnih vzorih z nenavadnim razkošjem za zahodno pojmovanje. Mislimo, da bi skromnejše naložen denar, ki bi ga pri tem prihranili, lahko uporabili v korist številnim potrebnim slovenskim dijakom izven dijaškega domovanja. Dijaško podpiranje pa poteka seveda po partijski liniji tako kot vse titov-

Spremembe na Radiu Trst A

Ing. Izidor Ostan, ki je nad deset let vodil programski odsek slovenske radijske postaje v Trstu, je 4. januarja nastopil novo službeno mesto pri glavnem ravnateljstvu Italijanske radiotelevizije v Turinu. Njegovo funkcijo pri Radiu Trst A je prevzel dosedanj njegov namestnik, dr. Boris Sancin.

Ing. Izidor Ostan je bil premeščen na lastno željo in mu k imenovanju na odgovorno mesto iskreno čestitamo. V Trstu ostane zapisan kot mož, ki je v spremembah polnih časih bistveno prispeval, da so slovenske radijske oddaje dosegale takšno višino in obseg ter ohranile svoj pristni značaj. Med tržaškimi Slovenci je bil zelo znan ter je imel veliko prijateljev, ki ga bodo teško pogrešali, čeprav so prepričani, da se bo še pogosto vračal v našo sredo.

Dr. Boris Sancin, njegov naslednik v programskem vodstvu Radia Trst A, je tržaški rojak in ena izmed vidnih osebnosti v javnem življenju tržaških Slovencev.

† Dekan Vinko Štanta

(Dopis iz Sempolaja)

Ob zatonu starega leta je pri nas umrl č. g. dekan Vinko Štanta. Star je bil nekaj nad 70 let in je bolehal že več časa. V začetku decembra ga je bolezen močno napadla in končno ji je ves izčrpan podlegel.

Pokojnik je bil rojen v Mircu pri Gorici. Posvečen je bil l. 1910. Kmalu po prvi svetovni vojni je prevzel našo župnijo, kjer je ostal do svoje smrti.

C. g. dekan je bil izredno vnet za svoj poklic ter je zelo skrbel za dvig duhovnega življenja v naši vasi. Bil je zaveden Slovenec, ki je užival splošen ugled po vsej bližnji in daljni okolici. Hudo je trpel, ko je sodoživljal kako tuje ideologije.

je zapeljujejo in kvarijo kmečkega človeka.

Pogreb blagega pokojnika je bil na Novega leta dan. Od blizu in daleč so prihitali farani, prijatelji in znanci, da se poslovijo od svojega duhovnega pastirja. Pogrebne svečanosti sta vodila dva kanonika v spremstvu večjega števila pokojnikovih sobratov. Zalni govor je imel v cerkvi č. g. Srečko Rejec, nabrežinski župnik.

Blagega g. dekana bomo Sempolajci ohranili v najlepšem in tra nem spominu, naj mu bo lahka slovenska kraška zemlja!

Nabrežinske novice

Ko smo se vračali s pogreba pok. S. S. Tence, nas je pretresla novica, da je preminul tehnični profesor na italijanski industrijski šoli g. Armando Merluzzi. Tudi njega, komaj 32 letnega mladčnika, je pobrala kruta bolezen, ki tako bogato žanje po vsem svetu.

Pokojnik je bil še pred nekaj meseci vesel mladčnik, ki je vedno rad zahajal v družbo vaških fantov. Njegova mati je Slovenka, zato se je med nami počutil kot doma. Tudi pri ostalih vaščanih je bil pokojnik zelo priljubljen, kar je dokazali tudi veličastni pogreb.

Naj počiva v miru, teško prizadeti družini naše iskreno sožalje!

Božični prazniki so za nami. Praznično razpoloženje je vladalo tudi pri nas, ostalo pa je omejeno le na intimen domači krog. V prejšnjih časih so prosvetna društva ob takih priložnostih uprizarjala dramske ali pevске priredbe, posebno pa tradicionalno silvestrovanje. Zal so t. časi za nami. Današnja mladina nima smisla za društveno življenje. Za Silvestrovanje se je vse razpršilo, le doma je ostalo vse zaspalo. Priznamo, da nam inteligenca, ki bi m'ladino vodila in jo izobraževala ter seznanjala z višimi dobrinami kot pa sta šport in motorizacija. O tem bi morali prizadeti resno razmišljati.

Ze več mesecev je dograjena stavba zavetišča za stare in obnemogle. Stavba pa samuje prazna in čaka, čaka, da bi jo kdo opremil in jo izročil namenu. Pravijo, da se obč. uprava zanima, ali ni denarja. Naloga občinske uprave pa je, da taka sredstva najde.

Tsto velja tudi za občinsko kopališče. Stavba je tu, prazna in mrzla...

Predržno dramljenje nacizma

(Nadaljevanje s 1. str.)

mesecev je zato, ker je ob vstopu v neko gostilno izustil: »Heil Hitler!« Minister Oberlander se zagovarja pred sodiščem v Haagu proti obtožbi, da je kriv judovskega pokolja v Lvovu l. 1941. Sodišče v Dortmundu je obsodilo Heinza Hettnerhausena zaradi žaljenja Judov na 17 tednov zapor. Nad 3000 mladih Nemcev je v Berlinu protestiralo proti hitlerjevskim mazačem. Goeringovo premoženje v znesku 756000 mark je bilo zaplenjeno v korist žrtev nacističnega preganjanja.

Potrebno pa bo še mnogo truda, dela in tudi brezposelnosti, da odgovorne oblasti enkrat za vselej izkoreijo vse ostanke nacizma in njegovega sobrata fašizma. Kar se je na Silvestrovo izrodilo v Nemčiji, se v nekoliko spremenjeni obliki lahko izrodi tudi po drugih državah, ki so se po drugi svetovni vojni otresle diktature. Dolgočasa mladih in velikih diktatorjev rada zahajajo v nestrpnosti in iz njih se kaj lahko zopet vname narodna nesreča.

Silvestrova šiba božja naj nam bo stalno v resen opomin!

Odgovorni urednik:
Prof. IVAN RUĐOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— — letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— — letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223

TEČAJ nemškega jezika

SPM namerava s februarjem pričeti s tečajem nemškega jezika za začetnike in višjo stopnjo.

Prijave sprejema v pisarni v ulici Machiavelli 22/II. od 10 - 11 ure do ODBOR

Ali si že poravnal naročnino?

POZOR! Potujete v Rim?

Prenočišče, hrana, ogled Rima itd., vse te skrbi bodo odveč, če se boste obrnili na:

Hotel-Penzion BLED

Via Statilia, 19 - Telefon 777-102 - RIM

Se priporoča in pozdravlja, Vaš rojak VINKO A. LEVSTIK

Izrezite in shranite! - Pišite nam za cene in prospekte!